

dem parietes & villi, appetitus debilitatur. Discreta si vna vice assumantur, pulmonem parum iuuant, ventriculum vero insigniter lædunt. Hinc linctus, & pulueres pectorales dulces profunt quidem omnino, vt & ipse succus glycyrrhizæ inspissatus, sed paulatina deglutitione, quatenus hoc modo succum lymphaticum in glandulis aereis alterant, membranas ob viciniam demulcent & hærentem ibidem pituitam abstergunt.

7. *Frigida, acida, salina, nitrosa, vitriolica pectori inimica.*
 Frigida coagulando serum, & in motu detinendo; reliqua partim irritando, partim fundendo. Intelligenda tamen singula hæc de pectore vel debili, vel eroso & essentialiter affecto. Hinc acida in genere conueniunt aliquibus in casibus, sed ordinarie pulmonibus nulla erosione contaminatis. Conueniunt acida salina & nitrosa, vt spiritus salis, clystus gii in pleuritide pro tussiuanda & conseruanda, (in expectoratione enim, quam acida hæc promouent, vnica pleuriticorum est salus,) in asthma quoque incidendi sine, mixta & refracta cum dulcibus. Conueniunt etiam coagulandi & refrigerandi sanguinem sine aliquando, quod passim alias commendant in hæmoptysi, sed non tam in vniuersum, quam sympathica magis, quando M. S. appropinquat passim illuc exitum affectat & eructatur, quam essentiali pulmonis erosione præsentem, vnde iisdem solis non æque tunc fidentur. Addi huc possunt & aloëtica, quæ mirum est a nonnullis in tabidis, consumptis & phthisicis & hæmoptycis commendari.

LIBRI I. SECTIO III. CAPVT V.

De

Cardiacis.

Sufficisset sane vt alia, ita & cardiaca medicamenta saltem ab effectu & manifesta sensus incurrente vi nomen adeptæ; Videas tamen qui speciosum hoc nomen vilipendunt & cordi ipsi vires derogant suas; abstractiue loquentes, vt ipsi quoque Harueani.

Verum

Verum ipsa illa ratio, quæ contra dignitatem cordis militat & adduci consuevit, ipsum potius asserit in dignitatem pristinam. Quodcumque enim viscus sanguini circumpellendo est dicatum, sine dubio sanguinem vigorat, ut nouis spiritibus turgeat, eosdemque ex chylo format & ad partes singulas amandat adeoque est nobilissimum. Cum enim in motu consistat calor in calore vita, idem quod mouet, & calorem & vitam largitur omnino vniuersis partibus.

Musculus est cor, sit ita, non motui voluntario inserviens ad imperium rationis, non lassandus vilo modo, ad instar reliquorum, motu suo extensorio in diastole, constrictorio in systole, & tonico in perisystole. Sufficiat nobis (1.) sanguinem nihil sine corde, cor nihil sine sanguine posse; (2.) labefactari vero vires vitales toto die, in motu suo cor fatiscere, pulsatione ad sensum si non intercepta, tamen valde turbata; (3.) Vincula principiorum vitalium, sanguinis & seri, sæpe violenter quasi dissolui, fibris ex ordine dimotis, grumescens particulis, ad eoque *CORDIALIA* esse, quæ sanguinem & spiritus, seu massam sanguineam & flammam vitalem, calidum & humidum respiciunt, tum instaurantia, reficientia & rarefacientia, & motum sanguinis promouentia; tum deprimentia, refranantia & rarefactionem moderantia, insimul vero consistentiam seri & sanguinis proportionatam reddunt.

Instauranda est lucula vitalis in affectibus iis, vbi depressa est, nec satis emicat, in lipothymis, syncope, cachexia, lassitudine, initio febrium malignarum, expellendis exanthematibus & impediendo eorum recursu; Instauranda quoque ad particulas mercuriales, volatiles, spirituosas, sulphureas balsamicas. Hinc rarefactio, quam intendimus, est duplex: naturalis & præternaturalis.

Naturalis, qua continuo in motum cietur nouum, elastica virtute spirituum & partium aerearum expansa in corde; quod perficitur prima classe cordialium, de qua iam agimus; *præternaturalis*, quando ultra moderationis terminos, plus quam par erat, intense sunt particule calide, sulphureæ volatiles, ut non

blande amplius, sed tumultuose impellantur, quæ temperanda coercendaque est per ea, quæ secunda classe dicemus. Cumque & sanguinis & feri motus ad utramque requiratur, utraque iterum sunt duplicia. (1.) quæ magis sanguinis oleositate intendunt, & spirituosas adaugent deficientes particulas, ut spirituosâ, sulphurea balsamica; (2.) quæ sero fluxilitatem maiorem conciliant, ut salina.

Hinc duplex instaurantium cordialium confurgit materia, sulphureorum, & salinorum, volatilium & fixorum. Instaurant *ἐλαμψιν* sanguinis & rarefactionem spiritusque sopitos excitant proximitus magis *volatilia sulphurea*, & quidem vel *oleosa & balsamica*, ut odorifera, aromatica, v. g. ex herbis melissa, rosmarinus, ocimum, spica celtica & Indica, salvia & alia cephalica. Flor. cirt. aurant. lil. convall. spic. lauend. anthos, tunic. crocus, camphora, lign. aloes, caryoph. arom. cinam. cort. citr. ambrâ, moschus, oliban. styrax, succ. spec. cord. temper. diamb. diamosch. diamarg. cal. diaxyloal. ros. nou. de gemm. cal. pro epith. cord. confect. alk. de hyac. extr. croc. bals. vit. olea & balsama ex dictis, inprimis apoplect. quæ potentissime reficiunt; item conferuæ herb. dictarum.

Vel spirituosâ, ut vinum, inprimis generosum, unde videmus & statim refici inde labantes vires, &, si excedatur vsu, inebriari hominem, ob partes spirituosas nimis adauctas in gradu, unde & calor oritur & somnus; ▽ cinam. cum vino, bugloss. cydon. ▽ ros. apopl. spir. lil. conuall. ros. meliss. ess. lign. al. ambr. &c. Et in recessu talia, dulcia, mel, saccharum, sirupi, ut bugloss. iul. ros.

Notabilis hoc loco (1.) est modus agendi cordialium, curiosus, hæc ipsa, inprimis *metallica*, aurum, margaritas, corallia, cinnabarina, irradiatione quadam & illuminatione ferrenare spiritus, licet in se sint temperata & fixiora paulo; quod non solum ad *Helmontii* mentem commode statuere licet, verum etiam eadem iam dudum veterum fuit sententia. Nominatim *Ebrsina lib. de Med. cordis Tr. 1. c. 9. p. 1045.* modum agendi medicinarum Iustificantium, seu cor confortantium descripturus,

rus, lætificare scribit, vel quia nutriendo restaurant spiritus, vt vinum; aut præbent ei splendorem & lumen, sicut perlæ & ferricum; aut congregando eos, aut prohibendo celerem dissolutionem eorum, vt succinum & chebuli, corallia &c. vel temperando complexionem in calidam & frigidam; vel confortando substantiam ipsorum, vt odorata, & dulcia aut arcendo quod noxium est cordi virus, tetros vapores melancholicos, vt lap. lazuli, buglossa &c. Id sane si cum grano salis intelligatur, non est de nihilo, si concipiamus sulphur, esse lucis matricem, & quanto purius est sulphur, tanto generosiorum quoque fouere secum lucem, quam lux vitalis sibi attribuere & appropriare potest. Pertinent huc temperata, gr. Kermes, tinctura coralliorum aurum potabile confectio alkermes & alia.

Notabile (2.) est fetida quoq; sæpe esse cordialia, etiam præ sua uolentibus in fœminis, quod putrilagini magis resistent, quod disiiciant & dissipent, quod neruina sint egregia, sale volatili sæta, humoribus acetosis domandis apta; vt ala fetida, castoreum, spiritus salis ammoniaci, potentissima rarefactoria,

Instaurant *volatilia salina*, spiritus vrinosi quicunque, salis ammoniaci, fuliginis, summe decantatus hinc ab *Hartm.* rutæ; lil. conuall. aliorumque similibus. Instaurant ex his *mista*, vt salia volatilia oleosa, quæ omnibus reliquis hinc palmam præripiunt, vt Ω Θ *ci vinosus, oleo cinam. caryophyllor. macis, imprægnatus.

Refræanda & deprimenda vero est lucula vitalis p. n. exardens & efferata, vt alienis quasi vratur, vel vrat potius flammis, quæ conueniunt in febribus quibuscunque, in anxietatibus, pulsû frequenti, virium debilitate, lipothymia a resolutione & rarefactione nimia, hectica &c. Refrænant, quæ rarefactionem præternaturalem & exuperantes partes salinas volatiles & sulphureas exacerbatas deprimunt.

Refrænant v. g. *acqua* diluentia, quatenus & feri stabiliunt quantitatem, substantiæ augendo; vt sufficiat, & vna temperant sal acre volatile rarefactivum perëgrinum, vnde vnde enatum. Sic præstant id flores cordiales; bugl. borag. viol. ros.

temperatata aquea & terrea sua qualitate, it. ▽ bugloss. borag. acetosa, acetosell. rosscorzon. emulsio sem. 4. frig. maj. decoct. hord. c. C. C. potus largior, quæ ipsa quoque resolutionem impediunt.

Refrinant *acida*, sulphur efferatum domantia & obtundentia, vnaque infringentia salia volatilia efferantia, tum interne, vt acetosa quæuis, tum externe, acetum simpl. acetum rutac. fl. lauend. lil. conuall. &c.

Refrinant *nerosa*, sulphuri efferato domando & salium volatiliū efferuescentiæ obtundendæ aptissima.

Refrinant demulcentia & inviscantia *mucilaginosa*, rad. scorzon. C. C. philos. gelat. C. C. gr. Kermes &c. item precipitantia, terrea.

Refrinant denique quæ resolutionem impediunt & fatiscentem conferuant, tum *adstringentia* simplicia & bezoardica cum primis, vnde huc & puluis stypticus, bolus armena, corallia, vnicornu verum & fossile &c. pertinent, magni vsus in fluxibus colliquatiuis febrium quibuscunque, diarrhœis, hæmorrhagijs; tum *opiatæ*, efferationem nimiam spirituum & massæ sanguinæ concentrantia, licet quædam horum sint, quæ, exemplo ipsorum opiatorum, pluribus indicationibus simul satisfaciant, & pro diuersa dispositione humorum & resoluant, & resolutionem impediunt. Tacemus hinc ex iam dictis, quæ vt polychresta, itidem vincula seri & sanguinis roborant, vt aquea, mucilaginea, quæ quasi communia sunt, pluribus scopis debita.

Cum vero, si quæ alia confortantia, latissime pateant cordialia, & non solum intemperies calida vel frigida, sed & consistentia massæ sanguinæ, & peregrina illata attendenda sint, notandum est in vtraque classe dari seorsim, quæ mediate & remotius vnicuique velificentur.

Sic mediate & remote instaurant. calidum vitale, quæcunque impedimenta rarefactionis, tanquam vincula remouent & auferunt, qualia sunt absorbentia & resoluentia volatilia & fixa, cum primis, quæ grumescentiam simplicem subjugabile tollunt, & coagulationem impediunt, specialiter in lipothymia, syncope, pal-

palpitatione cordis; & malignam, seu cum febris talem domant, ut bezoardica volatilia & fixa, de quibus seorsim, vtraque in virium debilitate expetita.

Ad vtrumque casum, cum & extra febrim, pertinent tum volatilia, Ræ bezoardica, tum media, ut mistura simplex, tum fixa, ut corallia, lap. bez. vterque, ebur s. igne ppt. lap. 69. os C. C. vnicornu vtrumque, perlæ & mater perl. lap. 5. pret. lap. lazuli, magisterium corall. & perlar. & ex compositis instar omnium puluis absorbens noster, cum quo tantum non mira effecimus. Laborabat quidam iuuenis pistor a pluribus mensibus lithothymia, ita ut sapius vnoquoque mense eadem inter medios labores corripere, sine sensu & motu iacens, donec paroxysmus excuteretur. Frustra curatus vltra annum a Medicis, tandem a duobus solis conualuit perfecte remediis; 1. puluere absorbente, & 2. mistura simplici antiscorb. nullo recidivæ vllius vestigio remanente, vel in hunc usque diem se exerente, summa DEI O. M. gratia. Egimus quoque de hoc Ann. II. *Ephem. Cur.* obs. p. 196. 298. & Dec. II. *Ann. I.* obs. 8. p. 21.

Sic mediate & remote riscantur & in ordinem redigunt exstuantem massam sanguinem itidem volatilia, quatenus peregrinum malignum fermentum discutunt, ne favere amplius & nuptum vitali purpuræ vel destructionem principis vitalibus inducere queat. Vnde camphora v. g. tinct. bez. mist. simpl. spir. theriacal. &c. licet in se calida & instaurativa, tamen curant febrim, quatenus exhalationem promouent, vnde tanto latius patent, & æstimanda magis sunt. Hinc distinguendi affectus, tempora & remedia omnino fuerint.

Ex quibus etiam patet, quare plurima dentur cordialia, etiam fixa, quæ primo intuitu non videntur quicquam ætiosæ præstare, imprimis quod non possint ad coire; sufficit vltimate & chylum, & sanguinem & serum huic tendere, & in actum hinc facile deduci characterem, quem secum recipere. Patet tam necessaria esse confortantia refranantia, quam instaurantia, cum vtroque extremo facilis error & mors ipsa eueniat, vnde debito tempore & loco nitrosa æque sunt cordialia quam pretiosis-

tiosissima vel calida alia. Neque enim consistere ultra modulum debitum natura potest.

Notandum vero *1. ne vel nimis rarefaciamus unquam, non tolerante id sanguinis & spirituum consistentia, vel rarefactioni nimis obicem ponamus;* unde moderanda sunt cordialia pro ipsius sanguinis diuerso statu, prout vel fixior fuerit, ad acetosum inclinans, vel volatilior, salinis alcalinis, lixiuiosis particulis exuperantibus, id quod sane saepe latet prima fronte & cautum requirit medicum. Sic obseruatum est cinamomum, cordiale laudatissimum, & in palpitatione cordis proficuum, in aliquibus frequentiori vsu eandem induxisse. Sic, quod inferius notauimus, scorbutici saepe non ferunt volatilia, vt spiritum cochlearia, imo inde manifeste laeduntur. Ex quo clarum est, plus ultra respiciendum esse in cordialibus, non in simplici alteratione in quamcunque partem acquiescendum esse. Hinc & in anxietatibus & lipothymiis calida, vt aqua apoplectica, saepe nocent, vel non opem ferunt, acida vero vel odoratu prodesse magis visuntur. Breuiter, nec intendendus calor nimis quocunque modo, nec refranandus, habito semper respectu ad sphaeram naturae, ad calidum & humidum, elementa vitalia. Sic etiam in febribus ardentibus, vbi gradu superaddito calor augetur, quando solis refrigerantibus sustinent aegri vel medici eundem obtundere, (qui iamdum per se illo Vesauiano peregrino igne depauperatur satis superque,) potu largiori aliisque, vt plurimum hinc tumorem pedum, si non hydropem ipsum reportant.

2. Virium debilitas nec solis medicamentis, nec solis cordialibus corrigitur. Indicatio haec: vires sunt debiles, est generica & vniuersalis, aliis specificis substans. Cum enim in omni tali statu spiritus sint vel grauati, nimis agitati & rarefacti, vel exhausti & deficientes, merito ad hanc causam vnice respiciendum. Imo saepe diuina, liberior aer, aliaque succendicula reficiendis iisdem faciunt. Indicatio vitalis, si vrgeat, omnibus quidem est praeferranda; sin minus, non nisi secundo respicienda, & indicatio praeservatoria, quae causis debetur, cordi haben-

habenda. Valet id tum de aliis in genere, tum de dulcibus quoque, quæ dum propinantur largiter, causam morbificam & fermentationem sæpe magis adaugent.

3. *Numquam spiritus nimis intendendi.* Arcus nimis tensus rumpitur, spiritus nimis intenzi eccentricitatem patiuntur, Freno egent & stimulo; Ita ergo semper stimulandi, vt refranari queant, & contra. Laxari & intenzi volunt. Inde vero quies ipsis interdicitur, quatenus in perpetuum motum citantur. Valet id quoque de lucubrationibus, de bezoardicis aliisque.

4. *Et in rarefactionibus & in resaluentibus cordialibus tonica interpolanda.* Quod in aliorum viscerum specificis vrgetur, quod debeant esse *tonica*, roborantia, quæ villos & fibras nerveas tueantur & calorem conferuent; id quoque in cordialibus quam maxime valet. Hinc & volatiliū & fixiorum id exemplo explicuimus. Verum est, bezoardica volatilia, vel cordialia quoque talia, in statu respectiue febrili & extra febrim optima, sunt generosissima & potentissima, sæpe tamen cedunt fixioribus refrigerantibus cum virtute adstrictoria. Vtrique peccant, & qui mera bezoardica & cordialia volatilia, vrinosa, v. g. aromatica &c. propinant, & qui meris fixis pulueribus bezoardicis, pulveribus cordialibus vtuntur, & confidunt. Verum est, cinnabarina esse neruina & laudatissima medicamenta, habent tamen id vitii, vt in efferationibus sanguinis minus istis fidi possit, siquidem sudores colliquatiuos adaugent, imo acersunt sæpe nimia fusione. Tonica modice adstringentia congregant quasi substantiam cordis, vt loquitur *Ebusina*; i. e. spiritusque, nec dissolui patiuntur. Vnita vis est fortior dispersa.

5. *Cordialia commendat vel iuuat salim subtilitas & penetrantia.* Debent enim citam opem ferre, debent partes spirituosas corporis afficere, atque roborare; Ergo omnino debent quoque esse penetrantia, quæ interius cito euoluantur, & ad cor eant, & exterius in poros admittantur promptius. Hinc epithemata ad pulsus & cor non sunt de nihilo, sed fixiora penitus, vt perlæ, os de corde cerui, aliaque frustra simul recipiuntur. Hinc & cum iisdem commode præscribuntur li-

quida spirituoſa & acidula, vt a calore actuata intro vibrent virtutem.

6. *Cordialia non omnia poſſunt omnia.* Non ſunt confundenda, quæ ſero debentur reſtaurando, cum iis, quæ particulas oleoſas balſamicas confortant; non fixa cum volatilibus, non confortantia generalia cum ſpecialibus, alimenta cum medicamentis. Ex quo etiam apparet, quid ſentiendum ſit de medicina vniuerſali, ſi ea promiſcue vti velimus, ſiue ſanguis ſit efferatus, ſiue nimis depreſſus; ſiue ſpiritus deficient, ſeu turbati ſint &c. Saltem generalia & vniuerſalia illa egent ſpecialibus, vt indicationibus accurate ſatiſfiat.

7. *Fixa ſæpe aromaticis & volatilibus præſtantiora, moſchata ſæpe magis noxia.* Siue enim humores acidi abſorbendi fuerint, vniuerſe proderunt ipſa præcipitantia, qualis eſt puluis abſorbens, diuinum medicamentum; ſiue fermentatio & *ὄρρασις*; bilioſus ſedandus; ſiue moti fluxus & rarefactio nimia tollenda, ſiue alia indicatio ſimilis, fixa ferunt auxilium, ſi non nomine, ſaltem re, & effectu. Vnde vt mirandum non eſt, ſæpe ex præcordiis lipothymias & palpitationes cordis ſcaturire; ita nec præcipitantia eſſe cordialia, licet vel in ventriculo ſtatim characterem illum vitioſum extinguant, ſiue ſuum illum cum maſſa ſanguinea communicent, vt hinc effectus ad cor redundet. Moſchata vero in ſpecie nimis rarefaciunt & in motum cient ſæpe ſpiritus, vnde inquietos reddunt. Par ratio eſt hinc confectionis alkermes completæ, quæ ſalus & vita mortuorum vocatur. Eſt reuera egregium & laudatiſſimum medicamentum, ſed eo non abutendum, vt ſæpe fit, ſiue in febribus, ſeu palpitatione cordis & hæmorrhaginibus, ſeu denique aliis caſibus, vbi motus componere fluctus præſtat. Quæ vero contra eam afferri ſolent, quod lapis Lazuli ingrediatur, a *Donato obſ. c. 54.* quod ſericum inferuiat, ab *Helmontio l. de febb. c. 8.* & *Zwölffero*, tanquam non ſunt vt diſſamare medicamentum queant, modo præter præparationem legitimam uſus diſtinguantur. Poſſet etiam cum C. C. philoſ. ppt. in puluerem analepticum pro ubi u præparari.